

Til:

Statsministerens Kontor
Finansdepartementet
Olje- og energidepartementet
Nærings- og fiskeridepartementet
Landsbruks- og matdepartementet
Klima- og miljødepartementet
Samferdselsdepartementet
Arbeids- og sosialdepartementet
Forsvarsdepartementet

Kopi:

Stortingets finanskomite
Stortingets næringskomite
Stortingets energi- og miljøkomite
Stortingets transportkomite
Stortingets arbeids- og sosialkomite
Stortingets utenriks- og forsvarskomite

Fellesforbundets næringspolitiske innspill til koronakrisen

Regjering og Storting må møte den usikre situasjonen med tiltak som gjør oss bedre rustet til å få en sterk verdiskaping og høy sysselsetting i tiden framover. Tiltak framover bør også kunne hjelpe oss på veien mot å nå klimamålene. Det er med dagens industri vi kan utvikle morgendagens. Vårt langsiktige mål er å gjøre industrien enda mer bærekraftig. Da må det et tydelig partnerskap til mellom industri og stat.

Etter strakstiltakene for å imøtegå den akutte situasjonen med korona som følge av lock-down, mener Fellesforbundet vi må se lengre enn kun å gjeninnføre situasjonen fra før korona-epidemien. Det er viktig for oss at næringslivet i en normalsituasjon omfatter næringer som representerer et seriøst arbeidsliv og som evner å bidra til inntekter til fellesskapet. Bedrifter med høy grad av innleie har nå større utfordringer enn næringer/bransjer som baserer driften på egne ansatte. Det må det tas læring av.

Det er en utfordring at svært mange bedrifter trenger å refinansiere gjeld og øke lån for å ha likviditet til å møte sine forpliktelser i en tid da både ordre tørker inn og sikkerheten for fordringer svekkes. For at tiltak skal ha effekt er det avgjørende at det i regjeringens tiltakspakke ved utlån og garantier stilles krav som er tilpasset den situasjonen vi er i (såkalt covenants-krav). Staten må bære en høyere risiko inntil markedene igjen er i et normaleie.

Industrien er sterkt sammenvevet med de fleste av sektorene som defineres som samfunnskritisk, enten direkte eller indirekte. Dette er det viktig å være klar over når slike funksjoner skal avgrenses. Effekter av koronautbruddet kan føre til brudd i verdikjedene som er nødvendige for å sikre samfunnskritiske funksjoner.

Næringslivet har en utfordring i kommuner som velger lokale løsninger av karantenebestemmelser som begrenser folks mulighet til å komme seg på jobb. Dette truer muligheten til å opprettholde produksjon i industri og virksomheter som hittil ikke er rammet direkte av epidemien. For landet er det viktig at eksportrettet industri blir prioritert da dette gir grunnlaget for inntekter i dag og i framtiden. Det at folk kommer seg på jobb gir også mulighet til å gjennomføre tiltak som kompetanseheving og opprustning av produksjonsanlegg. Derfor er det viktig at lokale myndigheter følger de nasjonale rådene. Ikke minst i en situasjon med gradvis normalisering i visse områder vil dette være viktig for næringslivet.

Stortinget har gjennom sin behandling vedtatt en rekke tiltak som omfatter flere av forslagene Fellesforbundet har sendt inn tidligere. Det er vi takknemlige for. I dette notatet har vi valgt å i større grad fokusere på tiltak som ikke bare avhjelper situasjonen her og nå, men også peker fremover og skal styrke vekstkraften når situasjonen normaliserer seg både her i Norge og i resten av verden. Derfor er tiltaksforslagene også relevant til for behandlingen i Revidert nasjonalbudsjett og statsbudsjettet for 2021.

Fellesforbundet har i tillegg til egne innspill også vært med på flere fellesinnspill sammen med andre aktører fra ulike bransjer. En oversikt over disse er å finne på vår nettside - fellesforbundet.no

Under har vi listet opp tiltak vi mener er viktig for industri- og næringsliv generelt, samt konkrete tiltak fordelt på de ulike sektorer og bransjer Fellesforbundet representerer:

Generelle tiltak (kompetanse, trad. fastlandsindustri mv.):

- Samlet sett vurderes regjeringens tiltakspakke på kompetanse som god utfra Fellesforbundets ønske om å kunne tilby relevante etterutdanningstilbud til mange av våre medlemmer på kort og lang sikt. Det er positivt at så store deler av pakken er øremerket til bransjeprogrammet som styres nasjonalt. Dette gir permitterte ansatte en mulighet for kompetansepåfyll som både den enkelte og bedriftene vil få glede av framover.
- Oppheve politisk tiltak (kommunale/fylkeskommunale) som hindrer naturlig drift av bedrifter som ikke er rammet av krisen, men som i utgangspunktet kan drive tilnærmet normalt. Reiserestriksjoner mellom norske kommuner er ødeleggende for bedrifter som har ordre og er i tilnærmet normal drift.
- Samferdsel/infrastruktur: Sikre vare- og persontransportflyten. Forsere nødvendig oppgradering av infrastruktur som vei, tunell, bro og jernbane.
- Sikre vare- og persontransportflyten. Forsere nødvendig oppgradering av infrastruktur som vei, bro og jernbane.
- Permitteringer: Ulik praktisering forekommer. Det er bl.a. utfordrende for utenlandsk arbeidskraft fra bemanningsforetak som nå er reist hjem og få utbetalt det de har rett på. NAVs krav om å være tilgjengelig for arbeid i Norge er vanskelig å oppfylle når grensene er helt eller delvis stengt. Vi hører også om omgåelser av regelverket ved at innleide i karantene permitteres for så å arbeide etter endt karanteneperiode. Det er en misbruk av permitteringsinstituttet som Fellesforbundet reagerer sterkt på.
- Mange kraft- og nettselskaper opplever at byggeprosjekter nå blir forsinket. Lokale karantenerogler og fravær av utenlandsk personell er de viktigste årsakene. Oppgradering av vannkraftverk gir mer fornybar energi og vil også bidra til vekst og sysselsetting i industrien og i leverandør- og entreprenørbransjen.
- Fritaket for CO₂-avgift for naturgass og LPG til kjemisk reduksjon eller elektrolyse, samt metallurgiske og mineralogiske prosesser gjeninnføres som et midlertidig strakstiltak.

- Stortingets vedtak var bra og gir industrien en bedre tid og en mer realistisk inngang til å fase dette ut med fornybart.
- Fellesforbundet mener i tillegg at:
  - Det må forhandles frem en klimaavtale for kjemisk reduksjon, elektrolyse, metallurgiske - og mineralogiske prosesser i ikke-kvotepliktig sektor.
  - En slik avtale kan innebære en trinnvis økning av CO2-avgiften for naturgass/LPG opp til kvoteprisen, i løpet av noen år.
  - Forhandlingene om en klimaavtale kan starte så snart dagens unntakstilstand er normalisert.
- Miljøteknologiordningen: Det er mange uforløste miljøprosjekter i industrien som kan bli realisert gjennom en økning av budsjettposten, og ved å øke tilskuddsgraden opp til de rammer som konkurransereguleringen og EØS setter. Virkemidler som fremmer utvikling av automatisering og ny teknologi som digitalisering bør prioriteres.
  - Stortingets økning var gledelig, men det er fortsatt potensialet for en større økning basert på industriens behov og de nasjonale klimamålene.
- Økte midler til å understøtte store industriutviklingsprosjekter med til dels lange tidsløp med forutsigbar tilgang på tålmodig kapital. Gjerne i et samarbeid mellom statlig og privat kapital, som evner å kombinere miljøteknologi og internasjonal konkurransekraft.
- For å unngå økte priser på råvarer, brudd i verdikjeder og manglende ressursgrunnlag for sunn vekst i økonomien, må overgangen til gjenvinning og gjenbruk skje raskt. Derfor må vi realisere en gjenvinningsindustri for verdifulle materialer slik at samfunnet kan bli mer klimavennlig og bærekraftig.
- Enova har i sitt mandat fått nedprioritert risikoavlastning for tiltak i kvotepliktig sektor som tar i bruk tilgjengelig teknologi. Dette gjør det vanskeligere å få gjennomført smarte klimatiltak som gir rask effekt samtidig som det styrker norsk industris konkurransevne. Risikoavlastning for slike prosjekt er fortsatt viktig, både i ikke-kvotepliktig og kvotepliktig sektor. I tiden framover bør man benytte muligheten til å realisere slike prosjekter i en tid hvor produksjonen er lavere enn normalt.
- **Eierskap**
  - I strategiske selskaper, hvor garantier og lån fra bankene ikke er tilstrekkelig må det ved foretas en direkte involvering fra fellesskapet gjennom statlig tilførsel av egenkapital og tilsvarende eierandeler. (Jf. Fellesforbundets forslag til eierskapsmodell for nærmere info).
- **Vekst- og attføringsbedrifter må bli omfattet av tiltaksordninger**

Regjeringas forslag til ordning med kompensasjon for inntektsbortfall vil ikke omfatte vekst- og attføringsbedrifter, fordi den er avgrenset til å gjelde skattepliktige registrerte foretak. Imidlertid opplever disse bedriftene også inntektsbortfall, uten at kostnader reduseres tilsvarende. At disse bedriftene faller utenfor ordningen kan medføre at bedrifter med tilbud for personer med nedsatt arbeidsevne, kognitive utfordringer og utviklingshemmede blir nedlagt. Dette er særlig sårbare grupper som trenger tilbud når situasjonen etter hvert vil normalisere seg igjen. Bedriftene er en viktig arena for arbeidstrening og arbeidsavklaring.

Arbeidsmarkedsbedrifter har sine inntekter både fra Nav i form av tilskudd som dekker veiledning og oppfølging av den enkelte deltaker i arbeidsmarkedstiltak. Den andre inntekten er salg av varer og tjenester i det ordinære markedet gjennom de arbeidsarenaene som er etablert ute i virksomhetene. Ca. 40% av vekst- og attføringsbedriftenes inntekter kommer fra produksjon og salg av varer og tjenester, og bedriftene opplever nå en omsetningssvikt som kommer i tillegg til at store deler av arbeidsstokken i

praksis har fått arbeidsnekt. Det er ofte denne inntekten man baserer seg på når lønna til de VTA-ansatte blir beregnet.

VTA-ansatte er en særdeles sårbar arbeidstakergruppe som står i fare for å falle mellom flere stoler i kjølvannet av Koronaepidemien. Alle har 100 prosent uføretrygd i bunn som "livsopphold", og det er derfor lett å tro at de økonomisk allerede er ivaretatt. Dette er arbeidstakere med fast inntekt i tillegg til uføretrygden, og som legger opp utgiftsnivået sitt etter inntektene som alle andre, selv om arbeidsinntekten for oss andre kan synes liten.

VTA-ansatte har i snitt ca. 32 kroner timen, noe som i full stilling utgjør ca. 5200 kroner per mnd. Det er lett å forstå at disse pengene er særdeles viktig for de VTA-ansatte, og at mange kan få store økonomiske problemer hvis denne lønna uteblir. VTA-ansatte kan heller ikke få arbeidsledighetstrygd på grunn av kravet om å være reell arbeidssøker.

Fellesforbundet ber om:

1. At arbeidsmarkedsbedriftene enten omfattes at den foreslåtte kompensasjonsordningen eller av en egen ordning for disse bedriftene.
2. At VTA-ansattes inntekt sikres på lik linje med ordinære arbeidstakere. Vårt forslag er at dette kan gjøres på en ubyråkratisk måte gjennom å heve VTA-satsene tilsvarende gjennomsnittlig lønn, altså 5 200 kroner/mnd per VTA-plass i tiden som kommer, og mens krisen pågår. På denne måten kan vekst- og attføringsbedriftene få større forutsigbarhet for økonomien, og de VTA-ansatte slippe traumene med å bli permittert/oppsagt, og ikke få økonomiske problemer ved å miste lønna.

Bransjespesifikke tiltak

Olje- og gass leverandørindustri:

Det er behov for tiltak som kan opprettholde aktiviteten i leverandørindustrien i denne spesielle situasjonen. Dersom oljeselskapene stanser både pågående og nye prosjekter vil det ramme leverandørindustrien hardt. Olje- og gassnæringens kompetanse og kapasitet skal fortsatt danne et viktig grunnlag for omstilling og utvikling av lavutslippsløsninger og grønn teknologi som karbonfangst, -lagring og -bruk (CCS og CCU), produksjon av hydrogen, utviklingen av en havvindindustri og havbunnsmineralnæringen. Forsvinner denne industrien, har vi verken noe å omstille fra – eller ressurser til det vi bør omstille oss til.

Stortinget har bedt regjeringa vurdere ulike virkemidler og fremme forslag som kan stimulere til investeringer i olje- og gassindustrien og i norsk leverandørindustri seinest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett. Dette er bra, men undervurderer det tidskrisiske i å få fram tiltak. Fellesforbundet mener forslaget fra NOROG som er støttet av hele Konkraft samarbeidet må vedtas og gjennomføres snarest for å sikre kontinuitet i både operatør- og leverandørselskaper, samt bevare nødvendig kompetanse og kapasitet som grunnlag for utvikling av ny bærekraftig industri.

Dette forslaget vil gjennom midlertidig og tidsavgrenset endring av skattesystemet, som bl.a innebærer en direkte utgiftsføring av selskapenes andel av investeringskostnadene, sterkt bedre likviditeten i oljeselskapene. Den foreslåtte endringen vil styrke selskapenes likviditet og økonomien i enkeltprosjekter uten at statens fremtidige inntekter reduseres. Tvert imot vil statens inntekter kunne bli høyere fordi det forutsettes at oljeselskapene benytter frigjort kapital til å investere i prosjekter de i denne perioden ellers

ville ha skjøvet på. Tiltaket er utformet målrettet og tidsbegrenset, og forutsetter ny aktivitet, samt opprettholdelse av pågående aktivitet.

- Fellesforbundet legger til grunn at en slik midlertidig skatteendring bidrar til at bl.a. følgende prosjekter videreføres/realisere:
  - Noaka/Krafla – Her forventer vi at det etableres enighet mellom Aker BP og Equinor om utbygging med begge konsept. Dette er et veldig viktig for leverandørindustrien nå. Investeringsbeslutning bør være mulig inneværende år og bør kunne bli et helnorsk prosjekt. Dette kan gi anslagsvis 50 000 årsverk i utbyggingsfasen. Regjeringen ved olje- og energiminister må medvirke til å få dette til.
  - Wisting, Hod, Breidablikk, Askeladd, Aasgård og Oseberg er andre aktuelle prosjekter. Igangsetting av disse og andre vil gi betydelig arbeid og sysselsetting i leverandørindustrien langs kysten.
- Samtidig forventer Fellesforbundet at planlagte revisjonsstanser ikke utsettes. Vedlikeholds- og modifikasjonssegmentet er sterkt preget av et høyt innslag av utenlandsk arbeidskraft. Vi oppfordrer oljeselskapene til å fremskynde revisjons- og vedlikeholdsstans der hvor det er mulig med lokal arbeidskraft nå mens oljeprisen er lav og leverandørindustrien trenger aktivitet. Martin Linge ferdigstillelse må opprettholdes.
- Pågående gode samarbeidsarenaer med operatører, kontraktører og leverandører må opprettholdes. Det er nå viktig med aksept for marginer i hele kjeden og at leverandørene blir tidlig involvert i prosjektene. Det er fortsatt mer å hente i kostnadsreduksjoner ved samarbeid. Det er viktig at oljeselskapene er ansvarlig og imøtekommende og ikke kjøre knallhard kontraktpraksis i denne spesielle situasjonen. Det vil skvise leverandørene ytterligere. Dialog mellom selskap og leverandører er viktig.
- Lengre sikt: forutsigbar tilgang på nytt areal. Leterefusjonsordningen må ligge fast og vi forventer en faktabasert definisjon av iskantsonen.
- Forsere utbygging av infrastruktur for elektrifisering offshore blant annet gjennom å etablere helhetlige nettløsninger på tvers av olje- og gassfelt (lisenser). Myndighetene må bidra til samordning og beslutninger på tvers av lisenser, og en regulering av nettilknytning på sokkelen på lik linje med hva som gjelder for dagens gassledninger. Dette må på plass så fort som mulig. Regjeringen må forsere behandlingen og godkjenning av søknader som allerede foreligger.
- Vi må bli fremst i å realisere konkurransedyktige løsninger for flytende havvind. Regjeringen må sørge for at det regulatoriske rammeverket, konsesjonssystemet og finansieringsmodeller for flytende havvind kommer på plass raskt. Det må på plass pilotparker for både bunnfast og flytende havvind i områder som allerede er definert for dette, slik at vi legger til rette for en rask og effektiv utvikling av et ledende hjemmemarked for havvind.
- CCS: Viktig å sende et utvetydig signal om at investeringsbeslutning på CCS kommer senest i forslag til SB2021 i oktober og at fullskalaprojektet skal realiseres ved både Klemetsrud og Norcem Brevik, i tillegg til utredning av CCS ved bossforbrenningsanleggene i Stavanger, Bergen og Trondheim. Videre at investeringene i Northern Lights-anlegget blir realisert.
- Vi oppfordrer til samarbeid mellom bedrifter dersom de går for halv maskin og det ikke er mulig å få tak i arbeidskraft (utenlandske innleide). Bedre at en stenger ned midlertidig enn at to blør i hjel.

For øvrig viser Fellesforbundet til innspillet fra KonKraft.

Maritimt – verfts- og utstyersindustrien:

De fleste verftene har arbeid per nå, men merker mangel på arbeidskraft. Dette aktualiserer behovet for næringen til å vri om til økt andel faste lokale ansatte. Siden verftene i stor grad har gjort seg avhengig av innleid utenlandsk arbeidskraft har vi sett eksempler på kreativ strekking av karanteneregler, permitteringsinstituttet og sykmeldinger. Fellesforbundet tar sterk avstand fra misbruk og utnyttelse av disse ordning.

Frem mot, og over, sommeren 2020 forventer vi at krisen vil bre om seg til de fleste segmentene i den norske maritime klyngen. Da i form av fallende etterspørsel, sviktende verdikjeder og en forsterkning av proteksjonistiske myndighetstiltak i andre land. Konsekvensene av koronakrisen kommer på toppen av kollaps i oljepris, frykt for resesjon og et fundamentalt behov for innovasjon for å ivareta viktige miljøhensyn.

Det er en god start at Stortinget doblet rammen for oppfølging av handlingsplanen for grønn skipsfart med 100 millioner kroner, og ber om at det legges fram et finansieringsprogram for fornyelse av nærskipsflåten seinest i revidert nasjonalbudsjett. Også utviklingskontrakter for nullutslipps hurtigbåter er bra.

- Det er avgjørende at myndighetene bidrar til å lette på situasjonen for arbeidskapital og finansieringsutfordringer. Innovasjon Norge må få økte rammer for avhjelpe næringslivet med toppfinansiering til kritiske formål. Myndighetene må være mer ambisiøse i bruken av offentlige anbud og i større grad etterspørre lav- og nullutslippsteknologi.
  - GIEK må øke sin prosentandel på alle garantier
  - Statlig garantiordning som sikrer utsatt forfall på lån
  - Opprette midlertidig låneordning gjennom Eksportkreditt Norge og GIEK
  - Statens obligasjonsfond: Kredittvurdering må ikke ta hensyn til nedgradering
  - Økte rammer til Innovasjon Norge
  - Offentlige anbud – etablere ekspertenhet
- Når utenlandsk arbeidskraft er dratt hjem eller er i karantene må verftene motiveres til innleie av nødvendig kompetanse av hverandre dersom det er mulig. På sikt må grep tas for økt andel lokalt faste ansatte.
- Gi slipp på soliditetskrav ved søknad til NFR og virkemiddelapparat. Ingen vil oppfylle det kravet på en stund. Viktig for å holde forskningsprosjekter gående.
- Sette sammen finansieringspakker for fornyelse av nærskipsfarten. Må legges til rette for bygging på norske verft. Stille høye krav til HMS, arbeidsmiljø, klima mv. som øker sannsynligheten for høyest mulig verdiskaping i Norge. EU har åpnet for å kunne strekke statsstøtteregulverket nå. Øke kravet til norskandel i GIEK/EK fra 30 til 40 pst.
- Vår sterke posisjon innen maritim og landbasert industri gir oss et unikt utgangspunkt for å ta en global lederrolle i utviklingen av flytende havvind. Etablere regelverksutvikling raskt. Satsing på havvind vil bl.a. også bidra til videreutvikling av hydrogenteknologi
- Utbedring og effektivisering av havnene vil gi gunstig miljøeffekt og stor samfunnsøkonomisk effekt. Det vil også styrke sjøveiens konkurransekraft, og bidra til godsoverføring fra vei til sjø.
  - Eksempel ny dypvannsterminal Mo i Rana: Kapasiteten på en av de største og travleste havnene i Norge vil raskt nærme seg kapasitetsgrensen. Havnetrafikken vokser. I tillegg til kapasitet, er allerede manglende dybde et problem. Dette gjør at mange av bedriftene i Mo hindres fra å vokse videre. Freyr AS har under planlegging en batterifabrikk i Mo i Rana som kan medføre 2 500 arbeidsplasser, investeringer på 35 mrd. kroner og årlig lokal

verdiskapning på 100 mill. kroner. Frakt av råvarer inn, og ferdigvarer ut, sjøveien vil være første prioritet.

- Midlertidig endring i petroleumsskatteregimet: Det vil være avgjørende for norsk økonomi, leverandørindustrien og maritim næring på både kort og lang sikt at vi opprettholder et høyt og jevnt aktivitetsnivå på norsk sokkel. (jf. tiltak olje og gass, over)
- Verftspakke: Det er et presserende behov for raske tiltak som sikrer likviditet og sysselsetting for norsk verftsindustri. Norske verft bygger noen av verdens mest avansert fartøy, og bidrar til mange arbeidsplasser og har store ringvirkninger til norske maritime utstys- og tjenesteprodusenter.
- Forsere vedlikehold av statlige skip – krav om grønne løsninger.
- Forsering av prosjekter knyttet til nye statlige skip, som staten allerede har planer om å bygge, vil gi økt aktivitet i krisetider. «Vanguard» er et tilnærmet gryteklart konsept for mineoppdrag for sjøforsvaret. Forsvaret skal bestille fire minesveipere etter planen i 2022. Iverksettelse av bygging av to nye forskningsfartøy inkl. tilleggskapasiteter vil gi nye kapasiteter for havforskningen. Tilsvarende med nye fregatter, men det ligger noe lenger frem i tid.

For øvrig viser Fellesforbundet til innspillet fra Maritimt Forum.

Havbruk:

Selv om laksenæringen heldigvis så langt ikke er sterkt rammet av koronakrisen, kan det være annet havbruk som nå merker konsekvensene av krisen, om enn indirekte. Et eksempel er kveiteoppdrett, som i all hovedsak leverer til hotell- og restaurantmarkedet. Det markedet er forsvunnet og disse havbruksbedriftene må få kvalifisere til samme kompensasjonsordninger som de næringene som nå er tilgodesett.

- Svært viktig å sikre at forsyningene opprettholdes og at handelen kan foregå så normalt som mulig. Lokale/norske transportløsninger må i større grad benyttes, spesielt for kort frakt til videre transport med tog eller båt. Det vil kunne være ekstra sårbart å være avhengig av utenlandske transportører med dertilhørende karantene og grenseproblematikk som følge av koronapandemien.
- Uten råvarer fra utlandet vil produksjonen av fiskefôr stoppe opp. De siste årene har en jobbet mye med å finne andre fôrråvarer, men vi er et stykke unna å være selvforsynte. Rotterdam i Nederland er den klart viktigste havna for råvarer til fiskefôr. Lagerkapasiteten for fiskefôr er svært begrenset i Norge.
- Tillate større fleksibilitet på maksimalt tillatt biomasse (MTB) i merdene. Må kunne holde igjen noe fisk dersom markedet eller smittesituasjon i egen bedrift tilsier det. Det vil igjen kunne påvirke lusesituasjonen negativt i sommerhalvåret. Myndighetene må i en slik situasjon kunne lempe på lusekravet. Hensynet til miljø og fiskevelferd må selvsagt hensyntas også dersom slike tilpasninger må gjøres midlertidig.
- Det er mange søknader om utviklingstillatelser for havbruk som ennå ikke er avklart i Nærings- og fiskeridepartementet. Disse prosjektene vil skape aktivitet i industrien og bør prioriteres. Dette vil kunne gi viktig aktivitet i leverandørindustrien til havbruk. Krav til høy verdiskapning i i Norge bør stilles.
- Støtte til oppstart av studier, dokumentasjon og forskning på sambruk mellom havvind og havbruk til havs.
- Starte opp utredning av eksportmuligheter for havgående merder og arbeidet for å utvikle en felles bransjestandard for havbruk til havs (Eksponert havbruk). Utlysning av nye utviklingskonsesjoner vil være viktig for næringen og for leverandørindustrien. Det må utvikles en strategi som understøtter

norsk leverandørindustri, ved bl.a. å stille høye krav til arbeidslivsstandarder, HMS, fiskevelferd, samt reduksjon i klimagassutslipp knyttet til produksjon. Dette vil i større utstrekning kunne føre til at mer av verdiskapingen blir i Norge.

- Havbruksnæringen har behov for en ordning der næringen fortløpende kan utvikle og teste ny teknologi for å møte myndighetskrav, nye biologiske trusler og endringer i rammebetingelser knyttet til blant annet klima, miljø og marked. Dersom målsetningen om en femdobling av dagens produksjon skal kunne nås krever dette utvikling av ny teknologi. Etablering av en ny ordning med Teknologitillatelse for havbruksnæringen vil åpne for kontinuerlig utvikling og testing av teknologi som bidrar til bærekraftig drift og utvikling, samtidig vil det kunne bidra positivt til en verfts- og leverandørindustri i omstilling. Verftsindustrien i Norge har opparbeidet omstillingskompetanse i verdensklasse, som vil være verdifull for andre bransjer.
- Krav og innretning til økt bearbeiding av sjømat i Norge vil både gi grunnlag for å skape nye produkter og rekrutningskraften vil være viktig for utvikling av industri basert på biologiske råstoffer. Det vil igjen kunne gi grunnlag for utvikling av flere maritime leverandørbedrifter til næringen.

Bygg og anlegg:

Stortingets vedtak er viktige for å signalisere behovet for å holde oppe aktiviteten i denne næringen. Her spiller både lokale og sentrale myndigheter en viktig rolle for å holde opp etterspørselen. Tiltak som kan forsere prosjekter vil bli viktig for næringen framover. Selv om det foreløpig er god aktivitet i byggebransjen er situasjonen usikker framover. Innenfor anlegg er det noe ledig kapasitet.

Samtidig er det viktig å bidra til å styrke den seriøse delen av bransjen. Denne krisen har vist at det er gjennom seriøse aktører og den kompetente fagarbeideren landet etter krisen skal bygges.

Forutsetningen for en del av prosjektene beskrevet under er muligheten for fullverdig prosjektering. Dagens retningslinjer for å unngå koronasmitte skaper utfordringer for å få dette til.

- Holde kommunegrensene åpne for bygg- og anleggsarbeidere.
- Det offentlige har både et ansvar og en mulighet for å holde aktiviteten i gang:
  - Stat og kommune bør gå gjennom porteføljen og vedlikeholdstilstanden sin og så langt mulig fremskynde mindre bygge-, anleggs- og vedlikeholdsprosjekter der planarbeid, prosjektering eller oppgradering/bygging kan starte opp raskt.
  - Staten må foreta bevilgninger slik at kommuner og offentlige byggherrer tilføres ekstra midler som sikrer evne til å administrere og finansiere nye prosjekter som kan starte opp raskt. Midler til vedlikehold er engangskostnader som kan bevilges for en periode.
  - Kontrakter bør utformes slik at de støtter på de gjør det mulig for norsk anleggsbransje å kunne påta seg disse. Konkrete eksempler er Sotraprosjektet (ca. 13 mrd. NOK) og Hålogalandprosjektet (ca. 10 mrd. NOK). Slik kontraktsformen er i dag, er det kun utenlandske større entreprenører som kan by på dette.
- Byggebransjen kan ha behov for og leie inn/ansette ufaglærte og enkelte faglærte fra andre bransjer. Det kan være aktuelt dersom utenlandske arbeidere drar hjem eller har karanteneutfordringer. Skipsrørleggere, elektrikere mv. kan gjøre jobber i bransjen.
- Utdanne og videreutdanne arbeidstakerne:
  - Sikre og styrke fagopplæring og tilskuddsordning for bedriftsintern opplæring
  - Utvide tilbudet under bransjeprogrammet "Den digitale fagarbeider" til et landsdekkende tilbud

- Byggenæringen har et stort potensial for energisparing, og nye byggeforskrifter stiller høye krav til energieffektivitet. I tiden framover bør satsingen på energieffektivisering i eksisterende bygningsmasse opp og fram. Her er det mulighet for å spare energi og skape arbeidsplasser i byggebransjen.
- Sikre og styrke fagopplæring
- Tilskuddsordning for bedriftsintern opplæring
- Legge til rette for at fagelever og studenter nå kan få arbeidserfaring. Sikre inntak av flere lærlinger. Viktig at de som går ut av skolene nå får læreplass.
- Det vil være viktig å opprettholde boligbyggingen også i nedgangsperioder. Usikkerhet for arbeid og inntekt, samt at banker stiller strengere krav til forhåndssalg før finansiering av nye boligprosjekter medfører mindre boligbygging. Dette kan igjen føre til framtidig underskudd av boliger med påfølgende prispress. For bygningsarbeiderne kan de gå fra en periode med lite arbeid til en periode med byggeboom og påfølgende utfordringer med innleie, useriøsitet og kvalitetsproblemer.

For øvrig viser Fellesforbundet til innspillet fra BAE-sektoren.

Reiseliv, hotell og restaurant:

For næringen er kompensasjonsordningen det viktigste tiltaket fra myndighetene. Vi er derfor fornøyd med at en slik ordning kommer på plass. Fellesforbundet er positiv til den innretningen som kompensasjonen har fått. Utfordringen ligger nå hos turoperatørene (som har betalt tredjepart for tjenester) og alpinanleggene (som baserer nødvendig vedlikehold på inntekter fra heiskort mv.). Så langt vi kan se faller begge utenfor de vedtatte ordningene.

Vi vil samtidig påpeke at vektlegging av seriøse bedrifter er viktig så langt det er praktisk mulig. Det er ikke alle useriøse lavlønnskjørere som har livets rett i Norge.

Med tanke på at det kommer til å ta tid for denne næringen å komme tilbake til en normalsituasjon, er vi i tvil om ordningen er nok. Dette vil vi komme tilbake til når kompensasjonsordningen er etablert og erfaringer fra denne kan høstes.

Mye vil gå av seg selv når folk begynner å gå ut og reise igjen. Terskelen for å starte opp kan bli stor for mange. Bransjen må i større grad tenke kompetansetiltak, innovasjon mv. Derfor bra at et bransjeprogram for kompetanseheving utvides til også å gjelde denne næringen. Stortinget ba regjeringen å styrke reisegarantifondet raskt før pakkereiseselskapene blir insolvent.

For øvrig viser forbundet til kulturlivets utfordringer og behovet for en kompensasjon for avlyste arrangement.

Grønn sektor (landbruk, skog og tre)

Stortinget vedtok bla. følgende om landbruket 31. mars:

Stortinget ber regjeringen, sammen med partene i arbeidslivet, sikre nok arbeidskraft til jordbruket slik at matforsyningen og beredskapen for befolkningen sikres. Det forutsettes at man sikrer ordnede lønns- og arbeidsforhold innen landbruket.

Fellesforbundet mener dette vedtaket ikke er fulgt opp slik Stortinget forutsatte. Fellesforbundets utgangspunkt er at vi er villig til å reforhandle minstesatsene i Overenskomsten for jordbruk og gartneri, slik at lønningene heves til et mer anstendig nivå. De reforhandlede minstesatsene kan deretter danne grunnlag for de allmenngjorte minstesatsene. Fellesforbundet mener dette er et nødvendig tiltak også langsiktig – men er villig til å inngå en særskilt avtale for denne sesongen. Dagens svake kronekurs kan

også bli en utfordring ift å tiltrekke seg utenlandsk arbeidskraft og bør være et varsko til sektoren om at tiden er overmoden for å tenke mer strategisk ift. egenproduksjon.

Landbruksministerens løsning med arbeid for trygd er en dårlig løsning. Det er et stort behov for arbeidskraft i landbruket, og vi har for tida et stort tilbud av innenlandsk arbeidskraft. Landbruket er en del arbeidsmarkedet og må reguleres av de samme mekanismene som arbeidsmarkedet for øvrig. Vi kan ikke komme i den paradoksale situasjonen at kompetente utenlandske arbeidere lønnes langt lavere enn mindre kompetente nordmenn. Bruk av dagpenger vil eventuelt også måtte gjelde arbeidstakere som er permittert fra landbruket, noe som kan invitere til omgåelser. Mange bransjer er nå definert som samfunnskritiske – vi kan ikke begrunne bruk av dagpenger med at norsk lønn ikke er til å leve av.

I tillegg vil en betydelig import av utenlandske sesongarbeidere i mindre kommuner kunne skape utfordringer for det lokale helsevesenet. Særlig i de stedene hvor arbeiderne tilbys innkvartering som ikke er forsvarlig med tanke på dagens smittevernsituasjon.

Tiden er overmoden for at det norske landbruket slutter seg til den norske modellen. En modell som baserer seg på et organisert arbeidsliv med likeverdig dialog og samarbeid mellom partene i arbeidslivet og myndighetene. Dette vil kunne gjøre næringen mer attraktiv og produktiv gjennom satsing på kompetanse og teknologiske løsninger.

- Landbruket er en politisk styrt næring og hvor regjering/storting både under krisen men ikke minst i etterkant må legge til rette for nødvendige rammevilkår som sørger for et robust norsk landbruk. Den norske selvforsyningsgraden må styrkes og slik at matproduksjon kan sikres slik at Norge i fremtiden skal kunne stå imot kommende globale kriser
- Norsk landbruk må iverksette rekrutteringstiltak for flere ansatte med kunnskap og kompetanse inn i næringa og legge til rette for flere heltids arbeidsplasser, slik at næringa i fremtiden blir mindre avhengig av utenlandsk arbeidskraft.
- Lønns- og arbeidsvilkårene må tydelig forbedres og hvor vedtariffrevisjonen 2020 må legges til rette for en opptrappingsplan
- Landbruket og gartnerier må vise vilje og inngå tariffavtaler i næringa når Fellesforbundet krever dette.
- Det må iverksettes/inngås avtale om bransjeprogram for etterutdanning av ansatte i næringene, samt en økt satsing på å legge til rette for fag/yrkesopplæring i næringen
- Skog og tre:
  - Viktig å holde avvirkingen oppe. Dette gir grunnlaget for all aktivitet i verdikjeden.
  - Styrke tilgangen på kapital til investeringer gjennom bl.a. fondsordninger, økt investeringsstøtte for etablering av pilot- og demonstrasjonsanlegg for utvikling av grønne/miljøvennlige arbeidsplasser.
  - Sterkere satsing på oppgradering og nybygging av skogsbilveier.
  - Prioritere samferdselstiltak som styrker foredlingen av skogens råstoff.
  - FOU- midler, mer midler til næringsretta forskning som vil bidra til å utvikle skog og tre
  - Iverksette tiltak for å øke skogplante foredlingen samt en landsomfattende satsing på skogplanting som klimatiltak og for å sikre fremtidig tilgang på virke.

Samferdsel:

Fellesforbundet var med på et fellesbrev hvor vi påpekte behovet for å kompensere for bortfallet av billettinntekter. Vi forutsetter at den fylkeskommunale ramma til kollektivtrafikk som Stortinget økte med 1 milliard kroner, med henblikk på å kompensere kollektivselskapene for tapte billettinntekter fullt ut kompenserer for inntektsbortfallet. Dette er viktig for særlig buss-selskapene.

Stortingets vedtak om at offentlige anbud innen vei, jernbane og farled utformes slik at norske aktører har en reell mulighet til å konkurrere om prosjektene, som inkluderer krav til norske lønns- og arbeidsvilkår og bruk av lærlinger og egne ansatte på byggeplassen, er i tråd med våre innspill og noe vi følgelig støtter fullt ut.

Med vennlig hilsen

Fellesforbundet

Jørn Eggum
(*sign.*)

Jørn Th. Prangerød
(*sign.*)

Dette brevet er elektronisk godkjent i Fellesforbundet og har derfor ingen signatur.